

דרשת "כל נדרי"

שנאמר ע"י הוד כבוד זקן ראשי הישיבות עט"ר רבינו הגדול מרן הגאון

רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

ראש ישיבת הרמה לונדון יצ"ו - שנת תשפ"ב לפ"ק¹

* * *

א] אבקש מחילה מציבור גדול זה, כולם בני תורה ורבים תלמידי חכמים מופלגים ומרביצי תורה, ומי אני לדבר לפניהם, אבל אפשר משום שאני זקן מכם וזכיתי לשמש גדולי הדור שלפנינו, החיוב מוטל עלי לעורר מה שצריך לעורר ונזכה כולנו לשוב בתשובה, שזה חובת היום.

נאמר בפרשת נצבים, כי קרוב אליך הדבר מאד בפיוך ובלבבך לעשותו, בפיוך הוא ע"י אברים שבגוף של האדם, בלבבך היינו דבר שבלב, יש דברים שהם בפה ובלב, ויש שהם רק בלב, והיו הדברים האלו אשר אנוכי מצוץ היום על לבבך, ושננתם לבניך ודיברת בם! והוא מצות יחוד השם, ומצות התשובה כאשר נבאר.

איתא ברמב"ם הלכות תשובה (פ"ז ה"ו): "גדולה תשובה שמקרבת את האדם לשכינה שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך כו' התשובה מקרבת את הרחוקים אמש היה זה שנאוי לפני המקום משוקץ ומרחק ותועבה והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד", (ובהלכה ז): "כמה מעלה מעלת התשובה, אמש היה זה מובדל מה' אלהי ישראל שנאמר עונותיכם היו מבדילים כו' צועק ואינו נענה כו' ועושה מצות וטורפין אותן בפניו כו' והיום הוא מודבק בשכינה שנאמר ואתם הדבקים בה' אלהיכם צועק ונענה מיד שנאמר והיה טרם יקראו ואני אענה ועושה מצות ומקבלין אותן בנחת ושמחה כו' ולא עוד אלא שמתאווים להם" כו' עכ"ל.

אולם ברמב"ם בפירוש המשנה באבות (שמונה פרקים פרק ו) מבואר שמעלה זו הוא רק במצוות המעשיות שהם רק בפעולת הגוף, היינו מצוות שהם רק במעשה [שאם לא נצטוו ע"י הקב"ה לא היו מקיימים אותם כלל], אבל במצוות השכליים והעיוניים אי אפשר דבר זה, כי הם במחשבה, היינו שהם תלויים בלב ובמחשבה אי אפשר לאדם להפרד ממחשבתו בפעם אחת.

על כן כתב רבינו יונה בשערי תשובה (שער ב אות לד) שצריך "לערוך מחשבות להלחם בהם ביצרו להשיג המעלות לטרוח ולעמול בתורה ובפעולות", אי אפשר ליהפך לירא ד' בפעם אחת. מי שחסר לו הכרה ביחוד ד', היינו בי"ג עיקרים של הרמב"ם, אמונה בכורא

¹ נכתב ע"י הו"כ מרן ראש הישיבה שליט"א, ות"ח לו על תרומת זמנו היקר לטובת הציבור.

ית"ש שהוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, וכל אות בתורה הוא דיבר דרך משה רבינו וכל מה שכתבו הנביאים הוא אמת לאמיתו, כל אלה הם דברים שבלב כאמור, ועיקר מצות תשובה היא בלב, כמו שדברנו על זה כל הזמן, כי החובות הלבבות כותב (שער התשובה פרק ג) שמתנאי התשובה שיתברר ללב האדם שמה שעשה הוא חטא גמור והוא עשה זה ולעולם לא ישוב לחטא זה, שרק אז נקראת זו תשובה.

הרי רק בלבבו של אדם והחלטתו תלוי הדבר ולא בפעם אחת נעשה זה אלא בהרבה מערכות של מוסר ויראת שמים וידיעת ההלכה, אז יכולה התשובה להיחשב גמורה.

[ובאמת המעיין בפרטי בקשת תפילת על חטא נמצא כי כל אלו החטאים שנמנו תלויים בלבבו של אדם, להכיר שחטא באמת ובאמת יתחרט על זה ונקרא בעל תשובה אי אפשר להאריך על זה כעת].

ומצאתי באבן עזרא יסוד גדול, בפרשת בן סורר ומורה שהוא זולל וסובא ונידון על שם סופו, כתב האבע"ז (דברים כא, יח) שהוא כמו אפיקורוס, הרי רק אוכל ושותה ולמה נקרא אפיקורוס? ונראה לומר דמי שרגיל בחטא מעשי, הרי זה בגדר מעשה עבירה, אבל ברגע שקובע לו ל"שיטה" לעבור כן, על זה הרי נעשה לו מידה ושיטה לעבור עבירה זו, ונעשה זה דבר שבלב, ואין לו תיקון אלא בדרך תיקון דבר שבלב, חרטה גמורה!

לדון מזה שכל חטא שעוברים אותו משום שהיא שיטה [ר"ל פארטיי או אורגעניזאציע] נחשב ענין של רעיון, והתשובה ממנו קשה יותר כמו שנתבאר. ולדאבונינו המחטיאים משתמשים בזה כידוע ר"ל, וצריך חיזוק גדול להתרחק מאלה לדעת האע"ז.

* * *

ב] ורוצה אני בזה לחזק את העזרת הנשים שלנו, הם נשים צדקניות שבעליהם לומדים בכוללים והם מנהיגים צרכי הבית, תפלותיהם חשובים מאד למעלה, והם באמת מחזיקי תורה היותר גדולים בהשתדלותם שהאברכים יכולים לעלות בתורתם, ומכל שכן שמוליכים את בניהם לתשב"ר למקום לימודם כדאיתא בגמרא (ברכות יז). יתברכו בשנה טובה ומתוקה א געזונטען לעבען לכבוד שמים.

אבל אני רואה עצמי מחויב לעורר על דבר אחד. איני מדבר על דבר השייטלען באופן כללי, שזה מאות שנים הותר הדבר ע"י גדולי ישראל, וגם בביתם עשו כן [אע"פ שכמה מהם עשו כן רק בגלוי אבל מתחת החמירו ולבשו מטפחת]. וכמוכן שכל ההיתר בזה הוא שאין זה שער האדם עצמו וח"ו אינו משער איסור.

מה שבאתי לעורר בזה הוא, שכל זה אם השייטעל הוא בחינת כיסוי ראש לבד, אבל מה שנקרא היום "לאנגע שייטלען", התולים לפנייהם לשם קישוט [אשר באמת אינו קישוט כלל] זה לא הותר מעולם!

לצערנו הוא נעשה "מאדע" וממאדע קשה התשובה כאמור, בכל זאת בטוח אני שהנשים הצדקניות שלנו יסכימו לקצר האריכות, ואני מציע, שאתם תשנו המאדע להיפך, לקצר

לאט לאט ויהיה זה המאדע, ויהיה זה תשובה שלמה וקלה, ומי שיעשה כן אני מבטיח להן שיהיו להן בנים תלמידי חכמים בעזרת השם!

* * *

ג] כבר מדברים אנו הרבה אודות חינוך הילדים, איני יכול לדלג על זה, כי הוא יסוד קיומנו, וכתוב בתורה בפרשת וירא שאמר הקב"ה על אברהם היו יהיה לגוי גדול וכו' כי ידעתיו אשר יצוה את בניו וביתו אחריו ושמרו דרך השם. נמצא דבחירת כלל ישראל היה רק מפני שמחנך את בניו בדרכי ד'. ואיתא בספרים הקדושים כי לפני ביאת המשיח יהיה זה הנסיון הגדול, שיגזרו על תנוקות ישראל ללמוד חכמות חיצוניות, ובנסיון זה אנו נמצאים בו כעת רחמא ליצלן, והוא במדינותינו ובשאר מקומות בעולם, וצריכים להתחזק ביותר. והחינוך הנכון הוא כשההרגש הטבעי בעצמותו של הילד שיש רבש"ע בכל מקום, הוא קובע העתיד, ואז לא יצליחו לעולם לזוז ממנו האמונה ח"ו.

לדאבוננו אלפי ילדים משארית ישראל, הילדים לומדים בבתי ספר שתלויים בגוים פחות או יותר. הגיע השעה שהאבות ואמהות ירחמו על ילדיהם וירחיקום מצרה זו! כבר נוסדו כמה חדרים ובתי חינוך חדשים בעירנו, שעומדין בנסיון ומצליחים מאד. אנא חוסו נא למען חינוך תינוקותינו ויוסף ד' עליכם ועל בניכם!²

* * *

ד] ויש עוד דבר מצער בינינו - ואין שמים לב להעריך השגיאה - ואני רואה עצמי מחויב להעיר מה היא עצת התורה.

השל"ה הקדוש במכתב קודש המפורסם כותב כי תכלית הבריאה הוא להוליד בנים למען יהיו לומדי תורה בעולם וכמו כן החיוב להשיא בנים להעמיד בנים שיעסקו בתורה ע"כ תוכן דבריו [ו"ז]: "ובכן אבוא אליך ה' מלך מלכי המלכים, ואפיל תחנתי, ועיני לך תלויות עד שתחנני ותשמע תפלתי להזמין לי בנים ובנות. וגם הם יפרו וירבו הם ובניהם ובני בניהם עד סוף כל הדורות, לתכלית שהם ואני כלנו יעסקו בתורתך הקדושה, ללמד וללמד לשמר ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה, והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצותיך לאהבה וליראה את שמך" עכ"ל], נמצא שאנו מצווים לעשות כן, שבכלל מצוה רבה לא לאחר להשיא בנינו ובנותינו שלא לבטל תורה, והוא יסוד נפלא.

² [הוספה זו נאמר ע"י מרן שליט"א ונכתב ע"י העורך]: ובזמננו נשכח ענין "קדושת התורה", הרי קודשא בריך הוא ואורייתא חד הוא, והתורה היא עצמותו של הקב"ה, וצריכה שתהא בתכלית הקדושה, ואיתא בגמרא נדרים (פא.) למה נחרב הבית, על שלא בירכו בתורה תחלה, הפשט שלא למדו בבליעת התורה באבריהם, וכדהאריך הב"ח בהלכות ברכות התורה [ועכשיו מדפיסים בלוע גמרות וברוינע גמרות עם פירושים שונים למיניהם, ומשכיחים את לימוד פירוש רש"י הקדוש, וכבר הגדילו עשות גם להגיה בתוככי הגמרא, ומזה נובע כל התוצאות האלו!], מען קען זאגן גוטע פשעטלאך, אבל אין זה לימוד התורה. ובזמנו של רבינו עקיבא איגר זיע"א היה מדפיס אחד שהתחיל להדפיס עוד ש"ס, והגרעק"א - עם היותו אדם שקט שבדך כלל לא התערב בעניני מחלוקת - יצא עם מלחמה חריפה גדולה נגדו, שלא יעיזו להדפיס ש"ס חדש, ויש מכתבים רבים ממנו על זה, וכיום מדפיסים כל מיני שסי"ם למיניהם, ואלו התוצאות של לימוד כזה...

ידוע שהיו בכלל ישראל הנהגות שונות רובם הפליגו לחתן בניהם מוקדם מאד והיו ששיבחו זה, ויש שחלקו ואיחרו לעשות כן שנה שנתיים, אבל הנהגה זו שנהגו לעסוק שנים רבות עם שדכנים וביני לביני הבן או הבת מחכים ומצפים, הנהגה זו היא שגויה ושלא כתורה, ועיקר הסיבה, שאמנם כל אחד יודע שהקב"ה מזווג זווגים והוא השדכן, ואיתא בקדמונים שאדם יכול לאבד השידוך המכוון מהקב"ה, וההורים לא תמיד מתכוונים לזה. לא אוכל להאריך עוד כמה ההורים רשאים למנוע קיום המצוות האלו מבניהם שביני לביני היו אפשר שהיו נולדים עוד תלמידי חכמים עפ"י השל"ה הק'. והשי"ת יתן ברכה למצוא זווגים בסימן טוב ומז"ט, במהרה.

* * *

הן ואשר למצב הכללי שאנו מצפים בכליון עינים שהקב"ה ישלח לנו קץ הימים, הנה אנו מצפים על 'גילוי השכינה' שיתגלה לנו הנהגתו ית"ש, נאמר בזה כי אמנם מלכותו ית"ש כבר נמצא כל הימים, אלא חסר 'הגילוי' כלפי אנשי העולם, אפשר מותר לומר שמאז שנת תש"פ כבר נראה בעינינו מעט מן הגילוי, ומתגלה יותר ויותר, בעולם של הגויים נשתנה כל מהלך החיים, ונהפך כל חלומם לעשות מן העולם חטיבה אחת, ולהורות שאין מנהיג לבירא, ונהפך חלומם שבמקום להיות מאוחד נעשו פזורים כל מדינה לעצמה, וגם ידוע ששלטון של המלוכה של אותה מדינה אין שלטון³, ומכל שכן שנתחזק ליראי ד' כי יש בורא לעולם, ופושעי ישראל יוצאים לגמרי מגדרם, ולמלשינים אל תהי תקוה.

ואנו נתחזק באמונת הבורא ית"ש, לעמוד בנסיונות הדור, לקיים תמים תהיה עם ד' אלקיך, ולהאמין באמונה שלימה בבורא ית"ש, ולהודות שנתן לנו את תורתו, ואנחנו נבחרנו להיות לומדיה, ומצפים כל היום למשיח צדקנו בימינו וגילוי שמו ית', ולהחתם לחיים טובים ולשלום בתוך כלל ישראל.

עומדים אנו בתחילת שנת השמיטה, שנה קדושה, ומהטעמים שבמצוה זו, איתא בראשונים שע"י שישבתו מעבודת הקרקע, יהיו כולם פנויים לעסק התורה, ויתרבה תורה בעולם, יזכנו ה' שנזכה לגאולה השלימה וכל הרשעה כעשן תכלה יתגדל ויתקדש שמו ית' בעולם אמן.

³ [הוספה זו נאמר ע"י מרן שליט"א ונכתב ע"י העורך]: ובתפלת ימים נוראים איתא: "ובכן צדיקים יראו וישמחו וישרים יעלוזו וחסידים ברנה יגילו ועולתה תקפץ פיה וכל הרשעה כעשן תכלה", והדבר פלא, הרי איירינן עכשיו משמחת הצדיקים, ואיך נכנס לכאן ענין איבוד הרשעים? אמנם ביאור הענין הוא דהרי שמחת הצדיקים הוא בהתרבה כבוד שמים בעולם, ואיך יתכן ריבוי כבוד שמים בעת שהרשעים נמצאים בשלום, ולכן מעיקרי הדבר הוא ביטול הרשע מן העולם, רק אח"כ יתכן עלו הצדיקים.